

Kaftan:

Üste giyilen kumaştan ve astarsız, bir nevi entari. Kaftanlar cinslerine göre, murabba kaftan, keçe kaftan, çuha kaftan gibi isimler alırdı.

Etimolojik açıdan kökeni farsça olan Kaftan (Haftân), Arapça kaynaklarda bürde, şemle, hamisa, nemire, abâ, ferrûc, kabâ; Kutadgu Bilig ve Dede Korkut Kitabı gibi Eski Türkçe kaynaklarda «hil'at, cübbe, çuba, çirgab» gibi kavramlar kullanılmıştır.

Göktürk heykelleri ve Uygurlara ait sanat eserlerinde karşılaştığımız örneklerde, erkeklerin sade kadınların işlemeli, süslü kaftanları tercih ettiklerini görmekteyiz. Göktürk ve Uygur dönemine ait kaftanlar gövde, yen ve etek olmak üzere üç parçadan oluşmaktadır. IV. yüzyıla ait Hun kurganında bulunan «altın elbiseli adam»ın kıyafeti erken örneklerdendir.

SAN316 TÜRK EL SANATLARI TARİHİ II
DR. ÖĞR. ÜYESİ KÜSSEM DOZER

Kaftanların kolları genellikle elleri örtecek şekilde, uzunluğu ise ayak bileklerine ulaşmaktaydı. Özellikle iklim şartlarının değişkenlik gösterdiği Orta Asya coğrafyasında, Göktür ve Uygurlar döneminde en dışa yünlü dokumadan kaftan giyilirdi. Sođuklarda ise genelde hayvan derisinden yapılmış kaftanlar giyerlerdi. Bu tip kaftanlara ise «çapan» denirdi.

SAN316 TÜRK EL SANATLARI TARİHİ II
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

Anadolu Selçuklu çağında kısa, uzun kollu, çeşitli motif ve süslerle bezenmiş ayak bileklerine kadar uzanan kaftanların (hil'at) giyildiği bilinmektedir. Anadolu Selçuklularında sultanın ve saray mensuplarının giydiği kaftanlara «Kapama» kölelerin giydiği kaftanlara ise «Çekrek Kapama» denirdi. Başta minyatür olmak üzere çini, seramik, maden, alçı gibi eserlerin üzerinde yer alan figürlü sahnelerden Anadolu Selçuklu kaftanları hakkında bilgi edinmek mümkündür.

Osmanlı giyiminin de önemli unsurlarından biridir. Günümüze ulaşan mevcut örnekler göz önünde bulundurulduğunda önü açık, boyları ayak bileklerine veya yere kadar uzanmaktadır.

«Kapanıçe» olarak ifade edilen ve daha çok törenlerde giyilen kaftanlar mevcuttur. Kapanıçeler kollu veya kolsuz olmak üzere iki farklı türdedir. Önünde çaprast, yakasında ve omuz başlarında kürk bulunmaktadır. Siyah tilki kürkü olanlar padişahlara mahsustur.

Günümüze ulaşabilmiş kadın kıyafeti bulunmamakla birlikte minyatürlerden görülebildiği kadarıyla kadın ve erkek kıyafetlerinin kesimi ve biçimi arasında kayda değer bir fark yoktur. Kız ve erkek çocuklarının kıyafetlerinde de aynı durum görülmekle birlikte, yetişkin kıyafetlerine nazaran daha canlı renklerin kullanıldığı göze çarpar. Modernleşen dünya ile kaftan giyiminin ortadan kalkmaya başlar. II. Mahmud dönemindeki reform hareketleriyle birlikte, Kaftan Osmanlı sultanlarının resmi kıyafeti olmaktan çıkmıştır.